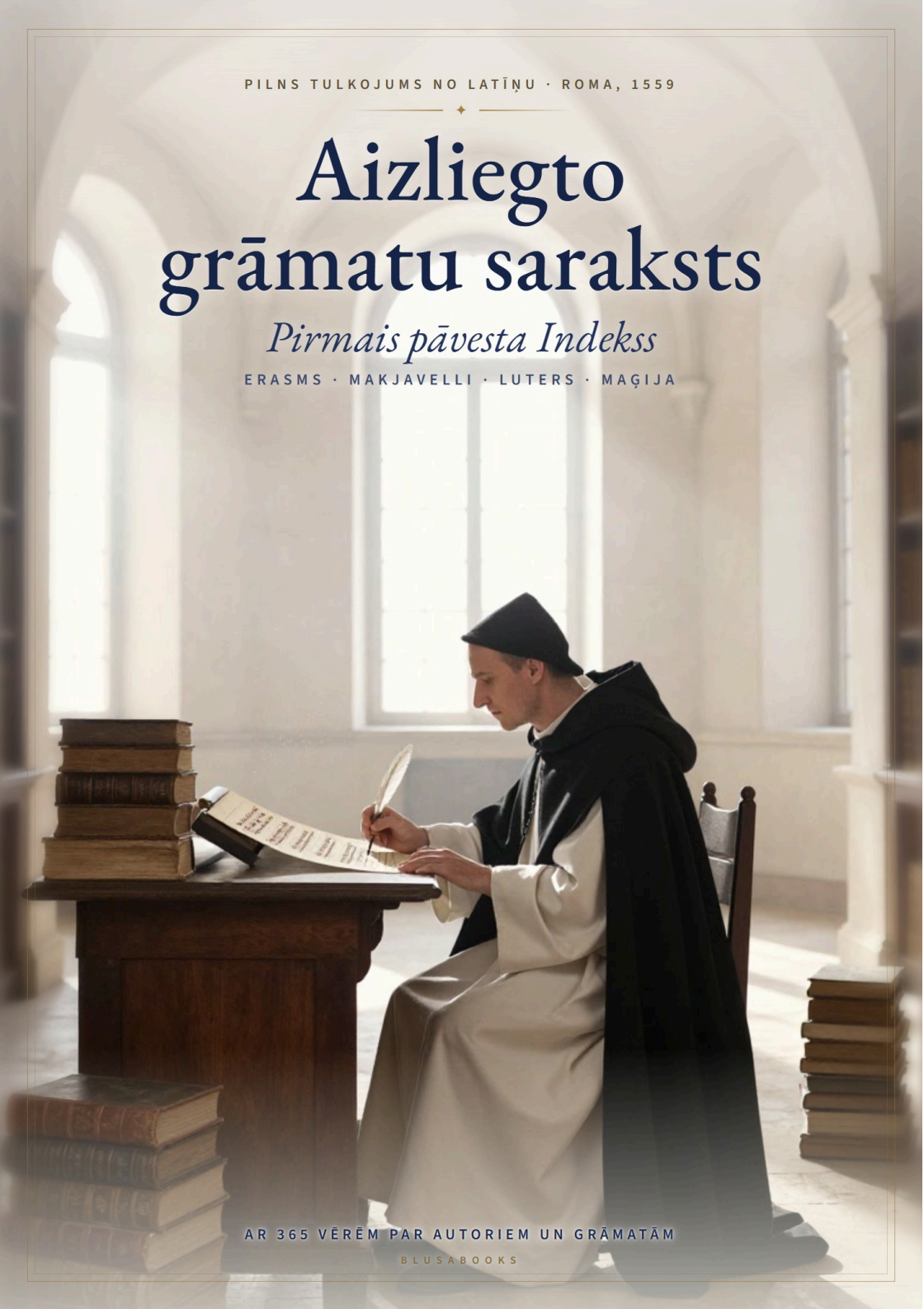
PILNS TULKOJUMS NO LATĪŅU · ROMA, 1559

Aizliegto grāmatu saraksts

Pirmais pāvesta Indekss

ERASMS · MAKJAVELLI · LUTERS · MAĢIJA

AR 365 VĒRĒM PAR AUTORIEM UN GRĀMATĀM

BLUSABOOKS

GUDRĪBAS GRĀMATAS

Aizliegto grāmatu saraksts

Pirmais pāvesta Indekss · Roma, 1559

«Index auctorum et librorum» — Romas inkvizīcijas saraksts, ar kuru Baznīca aizliedza Erasmu, Makjavelli, «Dekameronu», visu Luteru, 61 iespiedēju un visu maģiju un zīlēšanu. Pilns tulkojums no latīņu ar vērēm

BlusaBooks · MMXXVI

Tulkojums, vēres, priekšvārds un komentāri © 2026 SIA "Blusa Entertainment".

Avots: «Index auctorum et librorum, qui ab Officio Sanctae Rom. et universalis Inquisitionis caveri… mandantur» — Romas un vispārējās inkvizīcijas biroja aizliegto grāmatu saraksts, iespiests Romā 1559. gadā (Pensilvānijas Universitātes bibliotēkas eksemplārs). Tulkots no latīņu valodas pēc izdevuma lappušu attēliem. Oriģinālās lappuses — no tā paša izdevuma; krāsainās ilustrācijas — mūsdienu darbs.

BLUSABOOKS · MMXXVI

SATURS

Priekšvārds 5

Titullapa un dekrēts 9

Aizlieguma teksts no Svētās Romas un vispārējās inkvizīcijas dekrēta 10

Indekss sakārtots alfabēta secībā 11

Aizliegto autoru un grāmatu saraksts 15

A 15 B 20 C 22 D 28 E 30
F 32 G 34 H 37 I 41 K 49
L 50 M 56 N 59 O 61 P 62
R 66 S 68 T 70 V 72 X 74
Z 74

Aizliegtās Bībeles un Jaunās Derības 75

Aizliegtās Bībeles 76

Jaunā Derība 77

Iespiedēji 79

Komentāri 83

PRIEKŠVĀRDS

Saraksts, kas gribēja apturēt grāmatas. Šī grāmata ir tikai saraksts — vārdi, nosaukumi, pilsētas un gadskaitļi, sakārtoti pēc alfabēta. Taču reti kurš saraksts ir bijis tik bīstams. To 1559. gada sākumā Romā izdeva Svētās Romas un vispārējās inkvizīcijas birojs, un tas bija pirmais pāvesta izdotais aizliegto grāmatu saraksts, kas saistīja visu Katoļu Baznīcu. Kas turēja kādu no šeit nosauktajām grāmatām, pārdeva, aizdeva vai dāvināja to, tika ekskomunicēts automātiski — bez tiesas un bez brīdinājuma. Sarakstā ir Erasms un Makjavelli, Bokačo «Dekamerons» un Dantes «Monarhija», viss Luters, Kalvins un Cvinglijs, visas zīlēšanas un maģijas grāmatas, Talmuds, desmitiem Bībeles izdevumu un 61 iespiedējs, kura visa produkcija — arī tā, kas vēl tikai tiks iespiesta, — aizliegta neatkarīgi no satura.

Grāmatu sprādziens un reformācija. Simts gadus pirms šī saraksta Eiropā parādījās grāmatu iespiešana. Grāmata, ko agrāk mēnešiem ilgi pārrakstīja ar roku, tagad iznāca simtos un tūkstošos eksemplāru, un to varēja nopirkt tirgū. Kad 1517. gadā Mārtiņš Luters sāka savu cīņu pret Romu, viņa raksti dažu nedēļu laikā izplatījās pa visām vācu zemēm. Bāzele, Strasbūra, Cīrihe, Vitenberga, Nirnberga un vēlāk Ženēva kļuva par lieliem grāmatu iespiešanas centriem, kur reformatoru raksti, Bībeles tulkojumi tautas valodās, satīras un pamfleti iznāca cits pēc cita. Baznīca centās šo plūsmu apturēt ar vietējiem aizliegumiem. Parīzes teologi (Sorbonna) aizliegto grāmatu sarakstu izdeva 1544. gadā, Lēvenes universitāte — 1546. gadā. Tomēr tie bija vietēji saraksti, un tie neattiecās uz visu Baznīcu.

Pāvils IV un Romas inkvizīcija. Romas inkvizīciju jeb Svēto Biroju 1542. gadā nodibināja pāvests Pāvils III, lai cīnītos pret ķecerībām Itālijā. Viens no tās vadītājiem bija neapolietis kardināls Džanpjetro Karafa — bargs, nepiekāpīgs vīrs, kas uzskatīja, ka ķecerība jāizrauj ar saknēm. 1555. gadā viņš kļuva par pāvestu ar vārdu Pāvils IV. Viņa laikā Svētais Birojs sagatavoja šo sarakstu. Dekrēts, ar kuru

tas tika izsludināts, ir datēts ar «1559. gada 30. decembri». Romā toreiz jauno gadu sāka skaitīt no Ziemassvētkiem, tāpēc pēc mūsdienu skaitīšanas tas ir 1558. gada 30. decembris. Dekrēts tika piestiprināts pie Svētā Pētera bazilikas durvīm, pie Inkvizīcijas pils un Floras laukumā (*Campo de' Fiori*), un pats Indekss iznāca 1559. gada sākumā.

Kā saraksts uzbūvēts. Pēc dekrēta saraksts sakārtots alfabēta secībā, un katrā burtā ir trīs klases. Pirmajā klasē ir autori, kuru visi darbi aizliegti, «pat ja tie neko nerunātu pret reliģiju vai par reliģiju». Otrajā — noteiktu autoru noteiktas grāmatas. Trešajā — nezināmu autoru grāmatas. Sarakstu kārtoja pēc vārda, nevis uzvārda, un to sastādīja steigā no dažādiem avotiem. Tāpēc viens un tas pats cilvēks var parādīties vairākās vietās: Luters ir gan L, gan M burtā, Erasms — gan D, gan E burtā, bet Lutera līdzgaitnieks Justuss Jonass vienā lappusē minēts četrreiz ar dažādiem vārdiem. Saraksta beigās ir aizliegtās Bībeles un Jaunās Derības, un pēdējā ir iespiedēju saraksts.

Cik bargs tas bija. Indekss neaprobežojās ar ķeceru teoloģiju. Ja autors bija pirmajā klasē, aizliegts bija viss, ko viņš uzrakstījis, — arī augu grāmatas, medicīna, ģeogrāfija un latīņu valodas mācību grāmatas bērniem. Aizliegtas bija visas anonīmās grāmatas, kas iespiestas pēdējos četrdesmit gados, un visas grāmatas, kas iespiestas bez bīskapa un inkvizitora atļaujas. Aizliegta bija ikviena zīlēšanas un maģijas grāmata — atļauti palika tikai «dabiskie novērojumi», kas palīdz jūrniecībai, zemkopībai un medicīnai. Bībeli un Jauno Derību vācu, franču, spāņu, itāļu, angļu vai flāmu valodā nedrīkstēja ne iespiest, ne lasīt, ne turēt bez inkvizīcijas rakstiskas atļaujas. Un 61 iespiedējam no Bāzeles, Strasbūras, Cīrihes, Ženēvas, Vitenbergas un citām pilsētām aizliegta visa produkcija. Tādēļ automātiski aizliegtas kļuva arī grāmatas, kuru sarakstā nav, — piemēram, Vezālija lielā anatomija (Oporīns, 1543), Kopernika «Par debess sfēru riņķošanu» (Petrejs, 1543) un Fuksa augu grāmata (Izengrīns, 1542).

Kā to uztvēra. Indekss skāra ne tikai protestantus. Tajā ir katoļu bīskapi un kardināli, humānisti, kas visu mūžu palika uzticīgi Romai, un pat 1537. gada kardinālu ziņojums par Baznīcas labošanu, ko savulaik bija parakstījis pats Karafa.

Grāmattirgotājiem bija jānodod aizliegtās grāmatas, un tās iznīcināja. Daudzi, arī katoļi, uzskatīja šo sarakstu par pārmērīgu, jo tas vienā rāvienā padarīja nelegālu lielu daļu tā laika zinātnes un literatūras. Pāvils IV nomira 1559. gada 18. augustā. 1564. gadā pāvesta Pija IV laikā iznāca jauns, Tridentas indekss ar desmit vispārīgiem noteikumiem. Tas bija mērenāks, un, piemēram, daļa Erasma darbu kļuva atļauta.

Romas laukums 1559. gadā: tālumā deg aizliegto grāmatu kaudze (ilustrācija)

Ko Indekss nozīmēja vēlāk. Ar 1559. gada sarakstu sākās četrus gadsimtus ilga vēsture. 1571. gadā pāvests Pijs V izveidoja īpašu Indeksa kongregāciju, 1917. gadā tās darbs tika nodots Svētajam Birojam, bet pēdējais Indeksa izdevums iznāca 1948. gadā. Tikai 1966. gadā Ticības mācības kongregācija paziņoja, ka Indekss vairs nav saistošs baznīctiesību likums. Uz Floras laukuma, kur 1559. gadā piestiprināja šo dekrētu, 1600. gadā sadedzināja Džordāno Bruno (sk. mūsu Nr. 84).

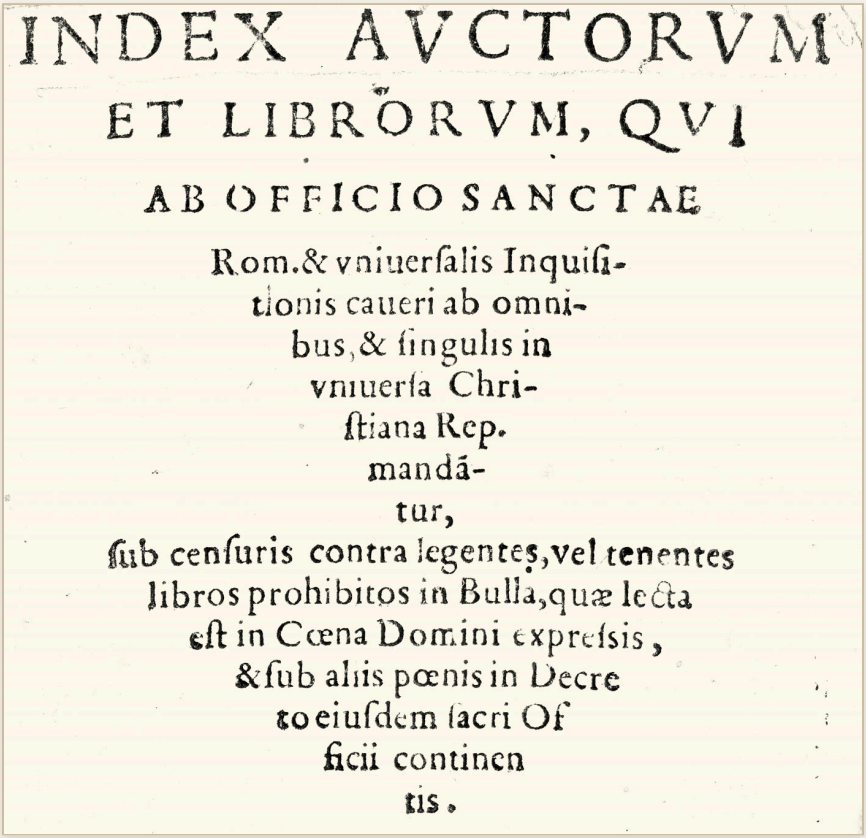
Kā lasīt šo grāmatu. Mēs tulkojām visu izdevumu — titullapu, dekrētu, visus ierakstus no A līdz Z, Bībeles, Jaunās Derības un iespiedējus —, neko neizlaižot.

Personu un iespiedēju vārdi sarakstā palikuši tādā latīņu formā, kādā tie iespiesti 1559. gadā (piemēram, «Erasmus Roterodamus», «Henricus Cornelius Agrippa»), jo tieši tā tos meklēja un atrada inkvizitori. Grāmatu nosaukumi ir tulkoti, un aiz tiem iekavās kursīvā ir oriģinālais nosaukums. Pilsētas tulkotas, gadi atstāti kā izdevumā. Saraksta vērtība ir vērēs lappuses apakšā: tajās īsi pateikts, kas bija katrs pazīstamais autors vai grāmata un, ja tas zināms, kāpēc no tā baidījās. Izdevuma iespiedkļūdas un dubultojumi atstāti, kā iespiests, un, kur tas svarīgi, paskaidroti vērē. Dažās vietās iespieduma rinda ir izdzisusi vai paslēpta zem iesējuma; tur, kur to nevarēja droši atjaunot, ir daudzpunkte «...». Grāmatas beigās ir komentāri vienkāršiem vārdiem: kāpēc tieši šīs grāmatas nonāca sarakstā un ko par to zinām šodien.

Šis ir vēstures dokuments. Tas parāda, no kā baidījās viena no varenākajām tā laika institūcijām, un tieši tādēļ tas daudz pastāsta arī par grāmatām, kuras vēlāk pārveidoja Eiropu.

TITULLAPA UN DEKRĒTS

Indeksa titullapa, Svētā Biroja dekrēts, kas aizliedz ikvienu sarakstā nosaukto grāmatu, un paskaidrojums, kā saraksts sakārtots.

INDEX AVCTORVM
ET LIBRORVM, QVI
AB OFFICIO SANCTAE
Rom.& vniuerſalis Inquiſi-
tionis caueri ab omni-
bus,& ſingulis in
vniuerſa Chri-
ſtiana Rep.
mandā-
tur,
ſub cenſuris contra legentes,vel tenentes
libros prohibitos in Bulla,quæ lecta
eſt in Cœna Domini expreſsis,
&ſub aliis pœnis in Decre
to eiuſdem ſacri Of
ficii continen
tis.

Indeksa titullapa: «Index auctorum et librorum, qui ab Officio Sanctae Rom. et universalis Inquisitionis caveri ab omnibus et singulis in universa Christiana Rep. mandantur...» (Roma, 1559)

INDEKSS AUTORIEM UN GRĀMATĀM, KURU DĒĻ SVĒTĀS

Romas un vispārējās inkvizīcijas birojs[1] pavēl ikvienam un katram visā kristīgajā valstībā sargāties, draudot ar cenzūrām pret tiem, kas lasa vai tur aizliegtas grāmatas, kuras izteiktas Bullā, kas tika nolasīta Kunga vakarēdiena dienā,[2] un ar citiem sodiem, kas ietverti šī paša Svētā Biroja dekrētā.

Aizlieguma teksts no Svētās Romas un vispārējās inkvizīcijas dekrēta

Visiem Kristus ticīgajiem, lai kādas kārtas, pakāpes, ordeņa, stāvokļa vai cieņas viņi būtu un lai kur pasaulē viņi dzīvotu, ar cenzūrām un sodiem, kas izteikti Kunga vakarēdiena bullā un Svētā Laterāna koncila dekrētos,[3] kā arī ar ķecerības aizdomu sodu, ar visu pakāpju, amatu un beneficiju zaudēšanu, kādi vien kuram būtu, un ar mūžīgu nederīgumu tos pašus un visus citus amatus un beneficijus ieņemt, ar mūžīgu negodu un ar citiem sodiem, kas uzliekami pēc Mūsu ieskata, stingri pavēlam un nosakām, lai turpmāk neviens neuzdrošinātos rakstīt, izdot, iespiest vai likt iespiest, pārdot, pirkt, aizdot, dāvināt vai ar kādu citu ieganstu dot, pieņemt, atklāti vai slepeni pie sevis turēt vai kā citādi glabāt vai likt glabāt kādu grāmatu vai rakstu no tiem, kas šajā Svētā Biroja Indeksā atzīmēti, vai jebkurus citus sacerējumus, par kuriem kļūs zināms, ka tie aptraipīti ar kādas ķecerības sērgu vai ka tie nākuši no ķeceriem. Kas nepaklausīs vai, turēdams šādas grāmatas un jebkādus rakstus, pēc tam, kad viņam kaut kādā veidā būs kļuvis zināms šis dekrēts, tās iespējami drīz uzticīgi un patiesi nenodos vietu ordināriem jeb ķecerīgās samaitātības inkvizitoriem, vai viņu vikāriem, vai tiem, ko iecēlis Svētās Romas un vispārējās inkvizīcijas birojs, vai ar visu centību un rūpību negādās, lai

1 Romas inkvizīciju (Svēto Biroju) 1542. gadā nodibināja pāvests Pāvils III; Pāvils IV (Džanpjetro Karafa, pāvests 1555–1559), kura laikā iznāca šis Indekss, pirms tam pats bija tās stingrais vadītājs.
2 *Bulla in Coena Domini* — pāvesta bulla, ko katru gadu Zaļajā ceturtdienā svinīgi nolasīja Romā; tā ekskomunicēja ķecerus un ikvienu, kas lasa, glabā vai iespiež viņu grāmatas.
3 Piektais Laterāna koncils ar dekrētu *Inter sollicitudines* (1515) aizliedza iespiest jebkuru grāmatu bez bīskapa vai inkvizitora iepriekšējas atļaujas — tā bija iepriekšējās cenzūras sākums.